СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ. — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 26. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 2-го лютого, — VOL. XLV. No. 26. Jersey City, N. J., Tuesday, February 2, 1937. THREE CENTS

АВТОМОБІЛЬНІ ВЛАСНИКИ ЗБИРАЮТЬСЯ ВИКИДАТИ СТРАЙКАРІВ

ВАШИНҐТОН. — Алфред Словн, президент Ґенеральної Моторової Корпорації, виступив публично проти заяви секретарки праці Перкинс, що, мовляв, він згодився відновити переговори в справі автомобільного страйку.

Ґенеральна Моторова Корпорація дала до зрозуміння, що вона буде старатися передівсім зломати опір страйкарів, що засіли в фабриках у Флинті. Корпорація подала до суду за заборону проти страйкарів і суд визначив переслухання на понеділок.

Мерфі, ґубернатор стейту Мішіґен, пробує далі скликати нову конференцію представників автомобільних підприємців і робітників.

Автомобільні робітники, що сидять у фабриках Ґенеральної Моторової Корпорації у Флинті, відмовилися давати якінебудь вістки ґазетярам, що не є членами ґазетярської юнії.

ЛЮДИ В ДОЛИНІ РІКИ ОГАЙО БЕРУТЬСЯ ДО ОЧИЩУВАННЯ.

ЛУИСВИЛ (Кентокі). — Води ріки Огайо поволі опадають. Люди зачинають уже очищувати міста й села з нанесеного повінню намулу. Роботу здержує подекуди заведена урядом кварантана, що показалася конечною для боротьби з пошестями. Число жертв у людях від повени дійшло тут до 207 осіб. Власники крамниць обіцяли відкрити їх у понеділок.

Червоний Хрест обчисляє, що в долині Огая є 671,176 осіб без даху над головою. Число жертв у людях подає він на 400.

Вали, збудовані здовж ріки в Кейро, видержали напір води. Зате води прорвали вал на Місісіпі коло міста Триптонвил, у стейті Тенесі, через що на приказ уряду виселено людей з багатьох міст.

На приказ президента Рузвелта з Вашинґтону виїхала урядова комісія на розгляд навіщених повінню округ та придумання плянів регабілітації. На голі комісії стоїть Гарі Гопкинс, начальник Адміністрації Поступу Праць („Доблю-Пі-Ей").

ХОЧУТЬ ІНАКШОЇ НЕВТРАЛЬНОСТИ.

ВАШИНҐТОН. — Бльок 4 сенаторів постановив внести в конґресі проект закону про невтральність, на основі котрого уряд не має мати вільної руки в справі заборони вивозу товарів на війну, але буде обмежений до ведення всеї торговлі з воюючими сторонами зо готівку.

ЖИДІВСЬКИЙ КОНҐРЕС ОСУДЖУЄ ПОЛЬЩУ.

НЮ ЙОРК. — Відбуваючийся тут у Ґотелю Комодор Американський Жидівський Конґрес ухвалив одноголосно резолюцію, котра взиває польський уряд виконувати постанови версайського договору про права жидів у Польщі.

На цей конґрес прислали привіти: єпископальний епископ Менинґ, 90 конґресменів, 23 сенатори й 11 стейтових ґубернаторів. Резолюція проти польського уряду відкликується до поляків, що люблять свободу, злучитися з жидами для „рятування Польщі перед державною нечестю".

ПРОТЕСТИ ПРОТИ МОСКОВСЬКОГО ПРИСУДУ.

НЮ ЙОРК. — Тут зорґанузувася „Американський Комітет для Оборони Троцького", що задумує повести акцію проти присудів большевицького суду проти большевицьких головачів, а спеціяльно в обороні Льва Троцького.

Комітет задумує наперед улаштувати масове віче для протесту проти присуду, а потім пізвати в суд ріжні комуністичні ґазети в Америці, котрі виступили з ріжними закидами проти Льва Троцького. Комітет задумує дістати на цей процес як свідка Льва Троцького й почав у тій справі переговори з американським департаментом стейту.

ЗАЦІКАВЛЕННЯ СВІТОВОЮ ВИСТАВОЮ ЗРОСТАЄ.

НЮ ЙОРК. — Департаментова крамниця братів Ґимбелів закупила бондів світової вистави, що має відбутися в 1939-тім році в Ню Йорку, на загальну суму 250,000 долярів.

Студенти школи штуки в „Купер Юніон" оголосили конкурс на моделі будинків для продажу коврасок на світовій виставі.

АДВОКАТ ГАВПТМАНА В ДОМІ ДЛЯ УМОВО ХОРИХ.

БРУКЛИН. — До місцевого Стейтового Шпиталю для Умово Хорих привезено в суботу відомого в цілій Америці кримінального адвоката Едварда Райлія, головного оборонця Бруна Рихарда Ґавптмана, що пішов на електричне крісло, засуджений за викрадення й убивство дитини летуна Линдберґа. Кажуть, що Райлія довели до нервового розстрою домашні клопоти й журба за програний процес Гавптмана.

ЗАСУДИЛИ ЧОТИРЬОХ ПОЛІЦАЇВ.

У львівському апеляційному суді скінчилася розправа проти чотирьох поліцаїв, обвинувачених у спричиненні смерти арештованого Папроцького, підозрілого в обікражі кооперативи в Милятині Новім. Під побоями поліцая Зуби Папроцький згинув. Зуба зі страху втопив трупа у ставі. Апеляційний суд відкинув увільняючий присуд золочівського суду та засудив Зубу на 4 роки вязниці, причому одну третину кари даровано йому на основі амнестії. Трьох інших поліцаїв, що причинилися до вбивства Папроцького, засуджено: Обушка на 2 роки, з чого даровано йому половину кари, Бельського на півтора року, Мацькова на рік вязниці, з чого даровано йому 6 місяців.

ЯК ПЕРЕПАЧКОВУЮТЬ ЧУЖУ ВАЛЮТУ.

Підчас особистої ревізії у Снятині гранична сторожа знайшла в одного румунського громадянина, що повертався з Канади, 360 долярів, схованих у відходовій кишці. Обережний пасажир забезпечив сховок корком.

ЯК ВИГЛЯДАТИМЕ ЛЕТУНСТВО ЗА 65 ЛІТ.

Найшвидший поїзд на залізничих рейках не дорівняє швидкістю літакам. Відомий летун Ізарль Кінчефорд Сміт, який згинув підчас рекордового лету до Австралії, так уявляв собі летунство за 65 літ, значить у 2,000 р. Літаки літатимуть на довших трасах у стратосфері, значить на висоті 15 км. над землею. Стратосферичні скорости будуть 1,600 км. на годину і будуть зовсім буденним явищем. Підчас неприятливої погоди, підчас густої мряки чи дощу, летун буде могти все бачити землю при помочі фільтрів із ультрафіолетними промінями. У складних апаратах та інструментах до плавби не буде ніяких хиб. Подорож довкруги землі греватиме всього кілька годин. За 65 літ будуть літаки, які зовсім легко зможуть перевозити по 500 і більше пасажирів.

ВЕСІЛЛЯ В НАЙБЛИЖЧІМ КРУЖКУ РОДИНИ.

Ціла подія трапилась у Югославії у прегарнім селі недалеко Білгороду. Багатий господар Блядета Домандров уладив весілля свому найстаршому синові, який женится з донькою також багатого господаря. Весілля мало відбутись у найближчому кружку знайомих і родин. Так, як велить традиція, запросили всіх ближчих і дальших кревних. На превелике зчудування Домандрова, на весілля прийшло 1,200 осіб „цілої родини".

Хоч Домандров не був приготований на такий наїзд „родини", привитав усіх чемно та погостив як слід. Очевидно, що гості не могли поміститись у помешканні, тому столи порозкладав гостинний господар по всіх стодолах і шпихлірах. Найважніше, що весілля справді відбулось у „найближчому кружку" родини і знайомих.

У ПРЯШЕВІ НЕ ВІЛЬНО ГРАТИ ПІДКАРПАТСЬКОМУ ТЕАТРОВІ?

Ужгородський „Нашъ Путь" повідомляє:

Велике обурення на Закарпатті викликала заборона давати нашому театрові з Ужгороду вистави у Пряшеві. Цю нечувану заборону видали словацькі шовіністи, які за всяку ціну хочуть зденаціоналізувати наших земляків у Пряшівщині. Обурені закарпатці домагаються, щоб у цій справі інтервеніював негайно ґубернатор Підкарпатської Руси, Ґрабар.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

Залізнича катастрофа склалася на переїзді під Вавром біля Варшави. Поперек шляху переїздив возом Станислав Димни, не бачучи, що з боку надіїздить потяг. Машина розбила віз і тягнула ще яких 100 метрів. Зпід коліс добули змасакровані тіла чотирьох мужчин. Урятувався тільки кінь, що відірвався від воза і втік.

БЕЗПЛАТНИЙ ОПАЛ.

В столиці Ісляндії, Рейкіявіку, переводять саме тепер інсталяції центрального огрівання. Два гарячі ґейзери, положені приблизно 20 км. від міста, поглибили на 400 м. Приплив кипятку з ґейзерів доходить тепер до 300 літрів на секунду. Горячу воду доставлятимуть проводами до цілого міста і її теплом огріватимуть всі державні будинки, школи і мешкальні доми.

ЗА ВБИВСТВО КОЛЬОНІСТА.

В Рівному відбувся судовий процес проти Константина Антонова, Івана Краєвського, Г. Лаера, Остапа Бурачинського, Францішка Войтика і Г. Ленца, яким акт обвинувачення закинув, що вбили польського кольоніста, бувшого оборонця Львова, Михайла Камінського. Сталося це в костопільському повіті, коло Курган. Обвинувачених засуджено на 1—9 літ вязниці, а Антонова увільнено.

КОНФІСКАТА КНИЖОК З СССР.

Адміністраційна влада в Варшаві заняла нові транспорти ріжних книжок і брошур, М. і сконфіскували 18 українських книжок, переважно повісти й поезії.

ОКРАДАВ ГРОМАДУ.

Перед окружним судом у Станиславові відповідав Павло Лисанюк, інкасент збірної громади Торговиця Пільна, що спроневірив на шкоду громади 511 зл. Лисанюка засуджено на 8 місяців вязниці та позбавлення публичних прав на 5 літ.

ГРАБІЖНИЦЬКЕ ВБИВСТВО В ЧЕРЧІ.

Ніччю на 24-го грудня м. р. впали до хати господаря Евстахія Космини в Черчі коло Рогатина невідомі напасники і зажадали грошей, знаючи, що Космина вернувся з Америки й повинен мати доляри. Господар ставив опір і бандити застрілили його. Жінка видала 200 долярів і цим урятувала своє життя. Бандити втекли.

ВАТИКАНСЬКИЙ ПАВІЛЬОН НА ПАРИСЬКІЙ ВИСТАВІ.

На париській світовій виставі буде також цим разом окремий ватиканський павільон, що стоятиме поруч нової палати Трокадеро на перехресті алей Альберта і Фердинанда I. румунського і займатиме 6,000 м. кв. Над підготовними працями наглядає кардинал Вердіє. Вхід до павільону побудують у формі каплиці і над входом виднітиме надпис: „Джерело життя". Виставові салі даватимуть синтетичний огляд ріжних ділянок діяльности Церкви з зазначенням місійної акції.

Величезну вежу дзвонів Спасителя прикрашуватиме різьблена статуя Матері Божої. У салях під вежею виставлять ріжні невідомі ще в Европі твори місійного мистецтва Далекого Сходу. На цих салях виставлять також єдині в Европі колекції статуеток Будди, що їх привезли перед 350 р. місіонарі з Японії.

Папський павільон побудують у новітньому стилі. Оригінальним архитвором буде святиня з 12 прегарними вікнами і вітражами природньої величини, що їх опісля передадуть до катедри Нотр Дам. Ватикан має намір правити час до часу у цій святині богослуження з наміренням всесвітнього миру та згоди серед ріжних народів, які вже приняли християнську віру. Такий є засадничий мотив, що спонукав ватиканські кола взяти участь у паризькій міжнародній виставі.

ВЕЛИКЕ СПРОНЕВІРЕННЯ.

Слідчий уряд у Львові арештував представника львівської фабрики цукорків „Газет", Сол. Цімета з Кракова та його сина, маґістра фармації, під закидом спроневірення на шкоду фірми коло 40 тисяч зл. Прибувши до Львова з сином, явився Цімет у дирекції фабрики і заявив, що не може вирахуватися з тої суми, яку нібито спроневірили йому ріжні агенти. Львівська поліція зажадала від поліції краківської опечатати тамошній склад виробів фабрики „Газет".

ЗБІРКА СТІННОЇ ВИПРАВИ.

Рекорд збіркової манії побив був недавно німець, який збирав ґудзики. Виявляється, що його переміг в оригінальности шотляндський судовий урядовець з Единборо, Едґар Мінгуз, який має найбільшу збірку з кусників стінної виправи. Мінгуз їздить дуже багато по світі. Люди, що подорожують, привозять на память знимки; він брав із кожної місцевости, де побував, дрібку виправи з будинку, який йому найбільше подобався. Перед його дивною пристрастю не врятувались піраміди з Ґізе, мури Люврy, вежа в Пізі, церква св. Петра в Римі, пивоварня з Мінхену і т. д.

Ця його збірка ріжних кусків муру з цілого світа це частина світової історії та прегарний матеріял до студій географії. Ціла збірка міститься в чотирьох величезних кімнатах дому Мінгуза, розложена на блакитнім куснику сірої виправи.

СТАЛІН НЕ ПОМИЛУВАВ: ЗАСУДЖЕНИХ РОЗСТРІЛЕНО Й СПАЛЕНО

МОСКВА. — Американські кореспонденти доносять, що советський уряд ще не проголосив виконання присуду смерти на 13 засуджених на смерть большевиках. Але правда є така, що Сталін відкинув прохання засуджених на помилування, а зараз потім засуджених виволікали одного за другим з тюрми, ставили під стінку на подвірю відомої тюрми Любянка і розстрілювано. Яких 15 мінут по розстрілі тіла розстрілених уже були спалені.

Не поміг і Ворошилов.

Доносять далі, що военний комісар Ворошилов уживав усіх заходів, щоб добути помилування принаймні для свого товариша і заслуженого большевика Пятакова, але його заходи були даремні.

На Радека прийде черга пізніше.

Загальне здивування викликало те, що не засуджено на смерть найбільшого змовника, Радека. Та кажуть, що його, як теж Сокольнікова, задержано для дальших зізнань при нових процесах. Як минуть ті процеси і будуть розстрілені інші, немилі Сталінові особи, тоді буде виставлене нове обвинувачення проти Радека і він аж тоді буде засуджений на смерть і розстрілений.

НАЗИВАЄ ПРОЦЕС І ПРИСУД—ПРОПАҐАНДОЮ.

МОСКВА. — Советський симпатик Волтер Дюренті подає, що теперішній большевицький процес був влаштований у цілях пропаґанди проти фашизму. Совети хотіли виказати, якою то великою небезпекою є фашизм для Советів. І держалися при тім, на думку Дюрентія, цеї засади, якої держиться Гітлер, себто, що щоби переконати маси про небезпеку, треба про неї голосно кричати, а заразом не давати нікому другому про це говорити. Він каже далі, що як у Гітлера кожний жид є соціялістом, так у большевиків кожний, хто є такий „правий" як от учитель комунізму Бухарін, є вже шпигуном і фашистом.

ДО ІСТОРІЇ З „ГІПНОТИЗУЮЧИМ ПОРОШКОМ".

ПАРИЖ. — У французькім часописі „Матен" появилася новинка, в котрій якийсь американець Д. Сурокс подає, що він особисто продавав советським чекістам „гіпнотизуючий порошок", який цілковито розстроює нерви. Як таку сироватку встрикнути тому, що його мають переслухати як свідка чи обвинуваченого, то він тратить усяку силу волі й не може себе контролювати.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ТЕЖ НЕ МОЖЕ ЗРОЗУМІТИ.

ЛОНДОН. — Ллойд Джордж, пишучи в часописах про московський процес, заявляє, що він не годен зрозуміти, як міг Радек так зізнавати. І тому каже, що слухи, що чекісти встрикують обвинувачених „гіпнотизуючі порошки", є цілком подібні до правди.

ПОЛЬЩА ДАЛІ СУДИТЬ.

ЛЬВІВ. — За приналежність до О. У. Н. і протидержавну діяльність засудив окружний польський суд на 7 літ вязниці Макара, ніби „повітового коменданта ОУН", а Хому на 5 літ вязниці, ніби як „районового команданта".

РІВНЕ. — Запав присуд у Рівнім на Волині проти 13 українських хлопців з Костополя і костопільського повіту, обвинувачених у приналежности до ОУН. Засуджено їх на ріжні вязничні кари. Трьох звільнено. Прокуратор заповів апеляцію, бо кара була для нього за низька". І не був задоволений зі звільнення.

ПРО ШЕВЧЕНКА ПОРТУҐАЛЬСЬКОЮ МОВОЮ.

ЛЬВІВ. — „Діло" подає, що в Куритибі в Бразилії вийшла книжечка про Тараса Шевченка, видана о. Сильвестром Калинцем, в якій міститься короткий житепис Шевченка та 19 його віршів у перекладі портуґальською мовою. В збірці поміщено теж гарний портрет Шевченка.

З КИЄВА ПРО „РЕБЯТА" І „СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЯ".

ЛЬВІВ. — Українці Західньої України мають часто нагоду прислухуватися київським радіовим програмам. „Діло" подає про одну таку програму, передавану для шкіл, яку зачав спікер словами „ребята". Отсим „ребятам" большевицький спікер пояснював, що славний український твір „Слово о полку Ігоря" — це стародавня „російська поезія". Ось так, пише „Діло", українськими словами в Україні під Советами висловлється нікчемні історичні брехні, які витворила московська „наука" з часів імперіялістичної доби Романових. Царське чорносотенство злучилося разом з теперішніми червоними катами і під проводом Сталіна далі обмосковлюють Україну.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. -0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БЕЗ ВИНИ?

Десятки, а може й сотки людей згинули через вилив рік Огайо й Місісіпі. Води залили сотки осель, сіл і міст. Сотки тисяч людей осталися без даху на головою. Маеткова шкода виносить міліони долярів. Такий є „балянс" останнього живлового нещастя в Америці, якого самі розміри вже повинні людей заставити призадуматися над його причинами й зарадою на нього.

Ми називаемо таке нещастя живловим, бо, мовляв, воно походить від природньої нездержної сили, як вогонь, вода, вітер, вулькан. Це слово „живловий" підсуває думку, що людина супроти цеї сили є безрадна. Англійське право (котре обовязує й в Америці) має на подібні події фразу „акт оф Год", себто „вчинок божий". Мовляв, тут не ділав чоловік, а Бог, і людина за це не відповідає.

Одначе як правники кажуть, що за повінь люди не відповідають, інжиніри говорять про цю справу інакше. Щоправда, людина не може ще „контролювати" дощу, але може забезпечитися на випадок виливу рік. Здовж усякої ріки можна уставити гаті, за якими можна стримувати надвишку водної маси повени. Коли на ріці виставиться таких гатей відповідне число, то повінь, що досягає до рівня 75 стіп понад нормальний стан, переміняється на повінь, що сягає до 50 стіп понад нормальний стан, а з такою повінню людські оселі над рікою вже можуть собі дати раду. Отже ворогом людини в цьому випадку є не природні, живлові сили, але людська безрадність.

І не треба думати, що на цю справу вже не звертали в Америці уваги. Ще в перших роках світової війни великий американський інжинір Пірсон радив американцям урегулювати в цей спосіб ріки Мононгагіла й Йоґіґені та доказував, як така реґуляція унормує великі виливи. Його плян не був переведений у життя, бо він доказував притому, що збірники води, що повстануть при такій реґуляції, можуть витворювати величезну масу дешевої електричної сили. З огляду на те, що таку реґуляцію мала би переводити державна влада, державна влада достарчалаб дешевої електричної сили, а це йшло би в розріз з інтересами великих електричних підприємств, що тепер достарчають електричної сили та роблять із цього гарні зиски. Уряд побоявсь узятися за плян, котрий нарушував би ці могутні підприємства. Через це й до нині не робить нічого, хіба збирає жертви на допомогу жертвам повеней та ставить війська проти грабіжів підчас повени. Тимчасом уряд повинен у таких справах не дивитися за бизнесом дрібної горстки людей, а дивитися за інтересом великої маси людей.

Д-р Остап Грицай.

СТЕФАНИКОВА ЛЮДИНА

Вінком спомину на могилу великого письменника.

III.

І такий же самий патриційський рис, як відблиск творчої гармонії між людиною і її землею, зазначується і в характеристиці того діда Максима, про якого чуємо в нарисі **„З міста йдучи"**: „Лишень самого полотна до пятьдесять звоїв по смерти лишилося. Такого багатиря пошукати. Хліб стояв від десіть років немолочений — там були маєтки! А кілька сума?! Таже небіжчик рік від року продавав пару волів за штириста львів. Де та сума, де ті маєтки? Прийшла смерть, тай мус усе покидати!" — А як дальша риса мужицької патриційности та вщерть господарської суверенности, рис мужицького аристократизму, мужицької панськости, яка Стефаниковим малюнкам мужицьких гостин надає стільки мелянхолійної принади. Нпр. — „Тай сам нас приймав. Бувало понакладає такі хліби, як точила, та такі білі, як з фунтової муки... То бувало пемо та їмо, а він просить як на весілю: пийте, братя, як не стане, то ще принесу, напийте си у старого". — Як бачимо — рис гостинности, анальоґічний з деякого погляду до щедрости гостин у світі українського духовенства, розмальованого в повістях Нечуя-Левицького. Навіть ось Іван Дідух почуває ще в собі всю суверенність ґазди, все завзяття своєї мужицько-панської душі, коли востаннє прощається з людьми. — „Мой — каже він — маєте так данцувати, аби земля дудніла, аби одної травички на току не лишилося... Заким ще в свої хаті і маю гості за своїм столом, то буду з ними пити, а хто ні навидит, той буде також"... І з дикою стихійністю елементу, що вирвався з загати: — „Польки мині грай, по панцки, мам гроші!" — Картина мужицької гостини є у Стефаника і тлом малюнку понурої траґедії Бассарабів, і потрясаючої батьківської скарги Івана в нарисі „Кленові листки", і навіть у страшнім своїм демонізмом оповіданню **„Злодій"**, де невблаганий Ґеорґій гукає до своєї нещасної жертви: „Мусиш пити, як я просю". Але гостина й забава — це одно, а право мужицької душі, нашіптуване їй демоном землі — це друге, і про те своє право Стефаникова людина, навіть і та, що скотилася в найтемніші провали порабощеного життя, не забуває ніколи. Отак Федір Палій сповідається:

„Я був помийник — каже він — я валяв си попід жидівські лави по всіх кременалах. А Бог най пише гріх, а я не бою си, я за все відповім, так відрубаю, як першому ліпшому. А мене хто на розум учив, га? Коли мене лиш чим виділи, та тим біли. Не бі си, я вікажу, я вівежу си що до крішки. Но, але дав мині Бог такий розтулок у голові, що я привернув си назад до нашої віри. **Як-ем узрів його ласку небесну по полю, як жито просило си під серп і земля аж цепала: Іди, Федоре, бери з мене хліб, — а я лишив жида серед дороги тай пішов до божої роботи.** Дєкую Господеві і до сегодни!"

І таксамо або подібно, або принайменше геть притишеним, ледви вловним ехом, зазначується у Стефаникової людити риса її духової суверенности, завдяки ґеніяльно глибокому поглядові поета, навіть у найбільш нужденних, уже до життевих нуль зведених героїв його оповідань. І саме тут виявляється те все, що я назвав психічним доповненням, або — як каже раз Бальзак — правилом контрасту в малюнку людської духовости, з усією силою і тонкістю прапервісного почування. От Іван у нарисі „Кленові листки" знає гаразд, що він перед паном „складається як цізорик", і що він свої діти кидає при першій нагоді багачеві або панові на потаду, коби лиш хто з них „отворив пащеку". Але тойже самий Іван, в якого скарзі є вся траґедія поневоленого народу, він гаразд свідомий того, що те все — страшний злочин. І він, подібно як Іван Дідух, що хотів би „як дика звір утечи в пустиню від тих панів, жидів та ксьондзів", кінчає своє люте голосіння словами:

„Якби до тої Канади не було морів, то я би їх (діти) у міх забрав тай бим пішя з ними туда йшов, аби їх занести далеко від цего поругання... Я би ті моря берегами обходив"... Даліж — жебрачка в нарисі **„Святий Вечір"** така опущена, така горесна жертва мужицької біди, що, мучена лютим морозом у своїм жебрацькім вертепі, не важиться навіть надягнути на себе нової, сином принесеної сорочки, бо „я рада — каже — шом цу на собі загріла тай, як якис казав, свої-м нендзі рада, бо все вкусить, то от-як тепліше в шкіру". Дійсно — невже багато в літературі всього світа таких демонічних виблисків з пекла людського горя? А проте і в цім, ущерть зтоптанім людськім червяку блимає свідомість бодай колишнього „рихту", коли в думках в неї снується спомин про покійного чоловіка.

„Як-ем с торбов — каже вона — твій поріг переступила, **тай вже не твоя ґаздиня, нема рихту"**.

А далі, в екстазі одчайдушного опяніння, як своєрідна бабина покута за зтоптаний рихт:

„Алем, старий, пяна, алем помийниця! Кобис ні тепер увидів тай душа би ти си згадувала. Але бис парив, але бис бив! Лиш за кіски та голову межі коліна — вай вези на двоє. **Бий жебрачку та вона твою памньит з торбов світами рознесла!** Бий, як суку, бий, най вона тобі д'хаті дідівських куснів не волочит".

Яка тут глибінь душі!

Я певний, що колиб нпр. Бордуляк або Лепкий змальовували таку екстазу пяної жебрачки в даній ситуації, то можеб у них покійний чоловік бувшої ґаздині лагідно говорив з нею, потішав її та милосердився над її горем. А Стефаникова людина навіть у свят-вечірній візії являється местником свойого рихту; вона сантиментів не знає. Вона все в боротьбі, перед боротьбою або після боротьби. І навіть і тоді, коли вона вже вщерть знеможена тою боротьбою, вона все ще, хоч би тільки в уяві, свариться з кимсь за свою кривду. З того в Стефаника ті чудові монольоґи старих дідів з апострофами до ланів, до колосся, до цвітів, до углів хати, до вітру, до бузьків, до коней, до жайворонка, до сонця і до Бога як до властивого елементу, чи-там властивого трибуналу їх, природою виконаних і природою перепоєних душ! Адже і той тричі порабощений Данило в нарисі „Май" він принайменше у своїм монольоґу, в уяві своєї душі начеб то сварився з невидимим паном, і наче боронить своєї людської гідности низкою арґументів.

„Я, пане, ще чужого стебла не порунтав... Я цалком простий мужик, але я чужого не люблю кивати... Я з горівков собі не заходжу, бо нема відки... Я половину віку свого збув, а ще моя нога в арешті не була... Я з попом собі не захожу, бо то гроші коштує, я й до церкви не хожу, бо не маю в чім".

Завжди отак Стефаникова людина являється нам у своєріднім обєднанню своїх ріжних лиць, своїх суперечностей і контрастів та природніх протилежностей у собі. Все вона виходить з глибів, і зберігає скрізь їх темну відтінь на собі. Все вона елементарно правдива, і все вона задля своєї глибини — а не якогось песимізму! — ближча до демонізму життя, до його траґіки і невблаганости, ніж до його ідилій і кволої поезії.

І тому й таке знаменне воно з цього погляду для Стефаника, що в нього картини з тихомирного, чи пак, ідилічного життя колишніх мужицьких патриціїв розмальовані скрізь на тлі давно минулого, наче свойого роду анархізм життя („ого, конем не здогониш!"), а на головному пляні малюнки з того сучасного, в якому дісгармонія між працею людини і її добутком із землі щораз яскравіша і траґічніша. Навіть же Івана Дідуха упевнює хтось з людей у тому, що „за цим краєм не варт собі туск до серця брати. Ця земля не годна кілько народа здержіти тай кількі біді вітримати. Мужик не годен і вона не годна, обоє вже не годні. Ой, ззолили нас так, так нас йимили в руки, що з тих рук ніхто нас не ґоден вірвати, хіба лиш тікати! **Але колис на ці земли буде покаяніє, бо нарід поріже си!"...**

І скрізь чуємо, в Стефаника, що дуже тісно між людьми, що земля знемоглася і люди стають щораз більше злі. Словом — в передвоєнних нарисах нашого письменника ваготіє на овиді їх дійсности важка атмосфера темряви пекаліптичних видінь перед тим ред тучею, щось у роді апогрядучим великим „покаяніем", і воно не диво, що поет з тим Касандровим ясновидінням у душі просто не міг зразу видвигнутися на вершини якогось ущерть визвольного і скрізь послідовно переведеного світогляду. Чинники демонічні, неґативні, безмилосердно руйнуючі людину, зазначуються в першім періоді творчости Стефаника багато яскравіше, ніж чинники позитивні, і то з тим більшою силою, що їх останнім джерелом є душі елементарні, живлові, а з тим завжди пів-дикі, півсліпі і пів-свідомі. І якнебудь нам з чисто психольоґічного погляду й вільно сказати, що спектр душі Стефаникової людини є багатий та тим одноцільний, чимбільше в нього відтінків і контрастів, то всетаки не дасться заперечити, що з околу темних красок давній Стефаник виходить не надто чисто і не надто далеко. І мов наперекір засаді елементарности в духовости Стефаникової людини, в неї, мов у людині Байрона, помітна доволі часто якась утома, якась траґічна безпомічність проти руйнуючого її елементу. Це те орієнтально фаталістичне „Кара мусить бути", те „на тосми рожені", з якого глибин саме цій елементарній людині в перших оповіданнях Стефаника від гнівливого — але ще здебільша лірично-пасивного! — обжалування до визвольного чину ще не близько. З того мабуть да засаднича форма моно- і діяльоґу, яка тісно звязується з проекцією в підсвідоме, значить у світ почування, а не у світ безумовної активности. З того ті траґікомічні фікції розмов з невидимими людьми, які людині в роді Данила (перед панською палатою) стають за справжню дійсність. І може саме з того, з тої психічної втоми Стефаникової людини в більшости його перших оповідань, пливе перевага темного демонізму над ясною і радісною свідомістю творчого життя.

Поправді:

Які траґічні постаті тут!

От Антін у нарисі **„Синя книжечка"** сам готує собі руїну, сам зраджує свою кохану землю, коли, обезволений темним туском за покійною жінкою, продає хату та йде найматися на службу до міста. Федір Палій умів би, правда, відрубати й самому Богові „як першому ліпшому", але й він після смерти жінки такий безвольний, що де-далі сходить на „дитинячий розум" і стає посміховиськом панських наймитів, хоч жадоба пімсти горить у ньому до кінця. Герой у нарисі **„Лесева фамілія"** намагається пропити, що тільки йому вдається украсти з хати, а коли тямуча Лесиха гониться за ним з дітьми, щоб відобрати накрадене та наказує дітям бити ледачого тата, то Лесь за те думає пімститися так, що „такого ніхто не чув тай не буде чути. Таке вістрою, що земля здрігне си".

(Кінець буде).

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(116)

— Ну, а як з вами хтось не зголиться?

— Хай спробує. Бачили отих людей, що вгощали нас чаєм? То є суд, закон і розправа. Люди, мов з криці. А наші козаки. Сам чорт їм не брат. Нам ось тільки Варшаву... А там... Берлін, Париж... Котовського посадило у Варшаві. Будьонному — Берлін... А Париж у царство Тухачевському. Над усім Ленін із Троцьким управлятимуть... З Москви! Цілою Европою! Розумієш?

Такий розмах імпонує Володькові. Він не бачить командіра. На хвильку забувсь його вигляд бронзового монгола.

— Це так, — зазначує — Володько. Тільки чомуж Москва?

— Москва?... Центр! Розумієте? Москва центр усього. В ліво — Азія, вправо—Европа. А в Москві червоний прапор. Інтернаціонал. Кремль — серце пролетарського миру. Наш прапор проповідує: „Пролетарі всіх країв — єднайтеся"! Всіх країв. Розумієте?...

Володько мовчить. Командір продовжує:

— Але цього ніяк не тямить народ. Всякі Пілсудські, Петлюри, Денікіни... Цеж смішно за панські маєтки, гайдамацьку матню чи золоті пагони кров лити. За свободу, землю, за світову силу працюючого народу! От наш бог; бог, якого поставив Маркс на перехресті математичних формул!

Останні слова вирвалися з його уст патетично й натхнено. Володько відчуває безцільність розмови з ним. Він нагадує собою собаку, який, що більше його дразнити, то лютішає. Володько ліпше мовчить. Командір замовкає також. Хвилева тиша. Але обидва думають. Володько поперше починає розуміти, що цей прихильник математики не має нічого спільного з математикою. Друге, що помічає Володько, що цей чоловік не є ніяким інтернаціоналістом.

З неба рине місячне сяйво. З неба моргають зорі. Роса падає на траву, на покриття Володька. Голосно жують і пирхають коні.

Сон короткий, камяно-твердий. Ранок соняшний і рухливий. У ночі не видно було ані тих возів, ані коней, ані людей. Попід деревами скрізь повно війська. Он там палає багаття, вариться у відрі вода на чай. Кілька обпалених сонцем жінок вештаються коло буди з написом „лазарет". На сонці стоси книжок.

З другого боку дороги під недобудованою клунею німецького складу шикується до вимаршу відділ кінноти. Між ними побачив Володько черевату Макареву кобилу. Яка дивна і смішна та тварина в новому становищі.

Цілий день Володько їздить на поле по овес, по мясо, по хліб. Вечором знов довга розмова з командіром, вислідом якої стало те, що командір признає за Володьком його вченість і вміння льоґічно розважати. Володько рішає використати командірове довіря і просить, щоби той відпустив його до дому. Той погоджується. Відпускає не лише Володька, але й Титя, що стояв десь далеко зпереду на самій позиції, куди долітали ворожі кулі. На щастя, стріляли мало. Більше працювала кіннота. Тить вертається ледь живий.

— Ото, чуєш, стою... Якась халера задзичала. Що за погибель лиха? — думаю. Пак, пак, пак! — чути здалека. Пуля! — Стрільнуло мені в голову і я грохонув на землю. Алеж коні. Ті тобі не тямлять що і як.

Так оповідає Тить. Перед відїздом командір каже: — Ну, а якже ви поїдете? Вас же десять разів дорогою підберуть.

Він звелів, щоб зним їхали два козаки до обозу другого розряду.

Виїхали раненько. Коні відпочили і підкормилися, тому біжать прудким бігом. Минають села, минають поля рідного, знищеного, стоптаного ворожими ногами краю.

В полудень відпочинок у Кремянці. Рух, гармідер. На ринку юрба народу і семітпромовець страшним гаркавим голосом з піною на устах викрикує щось про красну армію. Чути лишень:

— Кгрррасная агррмія... та... та... та!...

Він викрикує це безконечне число разів. Його голова, руки і навіть очі роблять розпучливі рухи. Володько деякий час стоїть, не слухає, що той викрикує, тільки спостерігає його дикі й розпучливі рухи. Він цілком подібний на тих своїх співбратів, що в „Судний день" розпучливо благають Єгову милосердя над ними. Колиж ні, коли Єгова не послухає, вони погрозять йому, вони кинуть проклін на себе й на дітей своїх. Але Єгова не допустить до такого кінця. Ні, ні. Того не станеться.

З боку стоять два дядьки. Прижмуривши сірі очі, вони уважно слухають промовця. Після один хльостко спльовує і поважно зазначує: — Чортів жидюра!

Більш не сказав нічого. Його товариш обернувся і кинув: — Ходім!... — Обидва пішли вниз. Володько також кидає ринок. Він читає оголошення, що в салі ліцею публичний народній концерт. Простує туди. Старими сходами піднімається на перший поверх.

Усі стіни заліплені плякатами. Заклики, гасла, карикатури. Найбільше карикатур.

У салі й по коридорах снуються люди. Поміст затоптано, заплювано. Скрізь валяються окурки. Вряди-годи грає міська орхестра марші, вязанки народніх пісень, інтернаціонал. Після кожної точки на сцені зявляється промовець. Знов — Кгррасная агррмія!... Знов рухи, слина, вигуки. Але публика слухає. Одні поважно, другі насмішкувато. У багатьох пришпилені на грудях червоні стрічки.

По часі Володько лишає салю. Його кортить оглянути місто. Він іде знов через ринок на Широку вулицю. Тут рух, але багато крамниць зачинено. У деяких вікнах червоні прапорчики. Вулицею гуртами проходять молоді жидки.

Смело ми в бой пайдьом,
За власть саветоф...

— виспівують вони.

У кожного на кепці звізда, на грудях червона стрічка.

Володькові ця парада, ця радість, це свято синів ізраїля не до вподоби. Надто підкреслено, надто нахабно й крикливо зазначують вони свою непевну перемогу.

Коли вернувся Володько до вова, на нього давно взластивою нетерплячкою чекає Тить. Його не цікавить нічого. Він думає тільки одно: як би найскорше до дому, під свою стріху.

Володько сердиться. Надто різкий контраст оті там з червоними стрічками і цей гречкосій. Володько починає розуміти, чому ті виграють, а ці програють. Але все таки він вдоволений. Кожним днем революції, кожним рухом, кожним словом у його душі росте й міцніє майже змінений, майже новий ще один Володько. Це той, що не тільки любить, не тільки думає, а й гнівається та ненавидить зло. Його колись така мягка душа, душа землі, цвіту і синього неба, твердіє, набирає пружности та кантатих тривких форм. Любов. О, вона вміє любити! Кожний крок життя оплачений упертим змагом. Як не любити здобутого? Як не бажати ласки й втіхи тієї землі та її дітей? Вийти в поле широке, зняти руки до хмар, гукати сонцю привіт. Або впасти до її чорного лона і цілувати її, гризти твердінь її, ссати живучі соки її...

(Дальше буде).

— Чи вдалося цьому новому спеціялістові порадити щось проти лисини вашого чоловіка, пані добродійко?

— Надзвичайно! Як він прислав чоловікови рахунок, чоловік виривав собі волосся з голови!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Н. Т., Тейлор, Па. — Десятки разів ми вже пояснювали на тім місці, що оголошуємо ті жертви, щодо яких збірки і висилки маємо публичну контролю. Річ ясна, що ми тим не думаємо квестіонувати чесности ріжних збірок і їх висилок. Ми тільки стверджуємо, що ми були змушені звільнити тим способом ґазету від відповідальности за такі збірки, які або цілком не були висилані, або були висилані не на такі цілі, на які їх збирано. А такі випадки траплялися навіть часто. Бувають вони і тепер.

На кораблі.

Моряк (до нурця: — Навіщо завязуєте цей вузол на повітряному вужі?

Нурець: — Щоби я не забув вкинути листа у почтову скриньку.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

НАЙГОЛОВНІША НАУКА.

Нюарський Університет оголосив заведення в себе зовсім нових курсів. Буде вчити студентів жити. Мають пристосувати університетську науку до справжніх питань життя.

Чи навчать студентів жити, чи покажуть їм, як стосувати науку до співжиття, покищо невідомо. Всетаки з цього курсу принаймні та буде користь, що люди довідаються, що школи вчать усього, але не вчать, як людині жити з людьми.

ДЕ ВЧИТЕЛЬ?

Подаючи до публичного відома вістку про цей курс, Нюарський Університет подає притому ріжні подробиці. Каже, хто цей курс фундував. Каже, як його треба вести. Каже навіть, що вчитель мусить бути людиною високої освіти й великого практичного розуму.

Подали все, лиш одного не подали: імени вчителя. Його ще навіть не установили.

Знають, видно, якого вчителя їм треба, але не знають, хто на це становище надається.

НОРМАЛЬНИЙ ХЛОПЕЦЬ.

У місті Монтклер, Ню Джерзі, помер оноді на менінґіт 11-літній Ріс Бредлі Джовнс, котрого вважали чудовим артистом. Кажуть, що він лишив по собі 500 артистичних мальовил і рисунків, з котрих багато є високо артистичними творами.

Кажуть тепер ґазети, що хлопчина за життя бавився, як усякі інші хлопці, в мяча, тощо.

Підкреслюють це, щоби показати, що хлопчина при своїм великім артистичнім таланті був зовсім нормальною *дитиною*, а не диваком. За доказ нормальности вважають забаву.

Деякі батьки якраз зацікавлення дитини забавою вважають за доказ, що з дитиною щось зле.

ЩОБ НЕ ЗАБУЛИ.

Клюб, котрий називається „Бук-оф-де-Монт Клоб", а котрий має на ціли вибирати для своїх членів кожного місяця одну вартісну книжку, завів у себе небувалу новину: визначив 2,500 долярів на 4 нагороди авторам, що написали добрі книжки, котрих одначе люди досить не читали.

У цей спосіб цей клюб хоче звернути увагу читачів на мало почитних авторів, котрі заслугують на почитність.

Якби таку нагороду давати українським авторам, то прийшлосяб нагороджувати всіх наших великих письменників.

ЯК РОСТЕ МУЗЕЙ.

Національний Музей, що є частиною так званої Смитсонської Інституції у Вашинґтоні, подає в своїм річнім звіті, як зростали його збірки в останньому році.

Отже за один рік музей дістав нові літаки, прастарі потвори, передпотопові комарі й іншу всячину. Разом музей дістав 500,000 нових експонатів.

Майже всі ці експонати це приватні пожертвування окремих людей. Природньо, дарувателів мусіло бути багато, щоб за рік збільшити музей на пів міліона експонатів.

ВЕЛИКИЙ КРАЙ.

З Каліфорнії доносили недавно, що там настали несподівані й небувалі холоди. Морози загрозили садам помаранч, цитрин і „ґрейпфрутів".

Тимчасом зо стейту Алабама доносять, що там настала така велика теплота, що садівники побоюються, що дерева можуть зацвисти. Коли потім ударить холод, пропадуть цьогорічні збори садовини.

Маємо тут образ величини краю: в одному кінці сади гинуть від холоду, в іншому — від тепла.

НА ТЕ Й ЛИХО.

Могло би здаватися, що садівники Каліфорнії й Алабами тільки й роблять у справі цеї несезонової погоди, що про неї до ґазет пишуть.

Отже ні. Садівники в Каліфорнії понаставляли по садах нафтові лямпи й ними огрівають повітря. Садівники в Алабамі кидають кожного дня під кожне дерево по кільканацять фунтів леду, щоб у цей спосіб остудити землю довкола коріння й не дати деревному сокові підноситися до бруньок.

Отже і в одних і в других: на те й лихо, щоб з ним битися.

ПЕРСЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Коли хочеш гадюці роздушити голову, то вжий до того руки твого ворога.

Ліпше ніж найкращий обід смакує удар приятеля в лице.

Хто з ворогами своїх приятелів заключає мир, справляє тим прикрість своїм приятелям.

Вважай, щоби хвилина не поріжнила тебе з приятелем, із яким ти все життя жив у приязні.

У лікаря.

Хорий: Маю болі в ногах, пане докторе, яка може бути причина того?

Лікар: Погана погода, п о г а н а погода, пане! Прошу пять долярів!

Залюблений.

— Марійко, ти з кожним днем гарніша.

— Е, це мале перебільшення.

— Ну то добре, скажімо, з кожним другим днем.

КУПУЙТЕ НОВІ

КНИЖКОВІ КАЛЄНДАРІ

НА 1937 РІК.

КАЛЄНДАР ЧЕРВОНА КАЛИНА .... 60 ц.
КАЛЄНДАР БАТЬКІВЩИНА .... 60 ц.
КАЛЄНДАР ПРОСВІТИ .... 60 ц.
КАЛЄНДАР ЗОЛОТИЙ КОЛОС .... 60 ц.
КАЛЄНДАР УКРАЇНСЬКИЙ ІНВАЛІД .... 40 ц.
КАЛЄНДАР КРЕНИЦЯ .... 40 ц.

Всі календарі гарно ілюстровані, містять багато цікавих статтей та оповідань, як також подають практичні господарські поради. Календарі показують всі релігійні та національні свята.

Замовляйте ще сьогодні, бо книгарня „Свободи" має лише малу скількість тих календарів. Належитість просимо посилати разом із замовленням. На C. O. D. замовлень не висилаємо.

"SVOBODA,"
81-83 Grand St., (P. O. Box 346) Jersey City, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВОРОЖА ПРОПАҐАНДА СЕРЕД НАС.

Український нарід є виставлений зі всіх сторін на ворожу пропаґанду. „Добрі" сусіди раз-у-раз зголошують свої права до українських земель, вбираючи ці права в певний місійний одяг, щоб ним засліпити й обдурити український загал. А зголошують вони свої права до України тому, що Україна це „медом і молоком текучий" край. Можна без перебільшення сказати, що Україна має стільки ворогів тому, що вона багата.

Серед найзавзятіших ворогів українського народу є Польща і Росія. Та з тих двох Росія є страшнішою тому, що є більшо і хитрішою від Польщі. Росія, щоб нас знищити, уживає підступів. Колись царська Росія використала наше релігійне зближення й розвинула пропаґанду за злучення України з православною Москвою. Ця пропаґанда була навіть успішною і Богдан Хмельницький заключив був у Переяславі федерацію з Москвою.

Та грабіжницька Москва відразу взялася до нищення українського народу. В першій мірі вона присвоїла собі старе українське імя „Русь", а далі почала перебирати від нас нашу культуру, стараючись рівночасно знищити нас національно і політично. Остаточно Москві вдалося так притупити національно - політичну свідомість Великої України, що були поважні побоювання, що вона здушить нашу націю навсе. Тоді то, а було це перед війною, Москва взялася також нищити національну свідомість серед тих українців, що полишилися поза її границями, себто в західньо-українських землях. Річно вона кидала грубі суми в Галичину і Буковину, щоб знищити і ту іскру національної свідомости, що ще тліла на тих землях. Та, не звертаючи уваги на зусилля Москви і її платних аґентів, що в продажний спосіб власними руками помагали здушувати на рідних землях свідомість, український нарід не пропав і не дав з себе видушити останньої іскри життя. На московську пропаґанду в Галичині українці відповіли орґанізацією таких установ як „Просвіта", „Рідна Школа" та багато інших.

Царська пропаґанда забрила була й до Америки. Серед українських еміґрантів, які з огляду на нужду й інші причини вивезли були небагато національної свідомости з рідного краю, вона навіть знаходила податливий ґрунт. Та й тут українська суспільність дала великий доказ своєї національної життєздатности і стала творити свої орґанізації й інституції, що почали протиділати московській пропаґанді. В першій мірі українська еміґрація взялася творити У. Н. Союз та видавати орґан „Свободу", які протиділали московській отруї. Треба підкреслити, що „Свобода" вже в самих початках скоро перейшла від оборони до наступу на шкідливу роботу царських аґентів.

По упадку царського уряду в Росії прийшли до влади червоні большевики. Ці московські імперіялісти почали теж затроювати українську душу своєю пропаґандою, якої ціллю є доказати українцям, що їм з Росією добре, що Україна не повинна ніколи відлучуватися від Росії і т. п. Щоб тим краще замилити очі українцям, москалі навіть створили так звану „самостійну радянську республику" навіть зі своїм „урядом", колись у Харкові, а тепер у Києві. Та ми знаємо, що означає цей „уряд" і скільки вартує та „самостійність". Знамо, як Москва міліони наших селян видушила голодом, щоб тільки накинути їм на шию ярмо колективізації.

Якби червона Москва справді була прихильною українського народу, то вона не сунулаб на молоду українську державу в 1918 р., а полишилаб український нарід у спокою, щоб він сам завів у себе такий лад і порядок, якого собі бажав. Але московські червоні орди знехтували волю і бажання українського народу та посунули на українські території, топчучи те, що збудувала українська влада та брутально накидуючи українському народові свій комуністичний лад і порядок, та ще з цинічним запевненням, що вони роблять це для нашого „добра".

І так, як колись були знайшлися зрадники серед свого народу, що за Юдин гріш розпинали рідну батьківщину, таксамо тепер знайшлися ренеґати і зрадники, що за большевицькі рублі почали служити червоній Москві. Вони ширять серед українського загалу московську брехню про „самостійну радянську республику", про „рай" у тій „республиці", хоч там міліони людей конають з голоду, а сотки тисяч заслані на Сибір і Соловки. На щастя, як колись, так і тепер, українська суспільність знову виявляє багато національної життєздатности і протиділає цій московській заразі. Широкий український загал дивиться вже широко відчиненими очима на все і з одного боку він має погорду до продажних московських аґентів, а з другого боку творить свою національну силу, що ляже в основу своєї правдивої, самостійної української держави.

Михайло Ликтей,
Ню Йорк, Н. Й.

ОБІКРАЛИ ПОСЛА БАРАНА.

В особовому поїзді, що їхав зі Львова до Тернополя, обікрали вертаючогося зі соймової сесії домів посла д-ра Степана Барана з Тернополя. Крадіж трапився на відтинку між стаціями Підзамче-Львів і Борщовицями. Вкрали футро, черевики й течку з актами та особистими документами. Тому кілька літ обікрали були цьогож посла разом з тодішнім послом д-ром Дм. Ладикою також у поїзді до нага, так, що на стації в Тернополі оба посли висіли з ваґонів у біллю.

УВАГА! УКРАЇНЦІ ПІТСБУРЩИНИ, ПА., Й ОКОЛИЦІ! УВАГА!
НА ЗАПРОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА З ПІТСБУРЩИНИ Й ОКОЛИЦІ

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ЗВУКОВА ФІЛЬМА

„НАТАЛКА ПОЛТАВКА"

БУДЕ ВИСТАВЛЕНА ДРУГИЙ РАЗ

В НЕДІЛЮ, 7-ГО ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1937 РОКУ

В CASINO THEATRE, DIAMOND і SMITHFIELD STS., PITTSBURGH, PA.

ЧОТИРИ ВИСТАВІ: В ГОДИНІ 3-тій і 5-тій ПОПОЛУДНІ, 7-мій і 9-тій ВВЕЧІР.
ВСТУП: для старших 50, 65 і 75 центів. Для дітей 35 центів.

Цього тижня будуть проголошені ще інші місцевости, де буде висвітлюватися „Наталка Полтавка". Слідіть за оголошенням. 26

Перший раз від винаходу писальника, ви можете мати ТИХУ машину, що задержує всі визначности, потрібні до успішної роботи. SILENT (тихий) L C Smith має легкий, живий, уривчастий дотик; природню легкочинну клявятуру; виконує невелику або кількораку многократність; виробляє першорядні стенслі—поправді є зразковий і тихий писальник.

Писальні ключі на шротах
Переміннник на великі букви
Змінливий валок
Вертальник з правого і з лівого боку
Половинний роздільник
Плоскі, неразячі верхи ключів.
Хроміовані частини

L C SMITH & CORONA TYPEWRITERS INC.
District Office: 873 Bergen Avenue, Jersey City, N. J.
Branch Office: 1004 Broad Street, Newark, N. J.

Калєндар Батьківщина

З М І С Т:

Календарна частина: астрономічний, церковний, ловецький і риболовський, з нашої історії 20-го віку, вагітности домашніх звірят, відсотки обчислені на рік і місяці, міри й ваги, і календар на 1937 рік.

Як вогнем розцвітали часв, падав сніг (гумореска); Микола Міхновський, творець укр. націоналізму; Воздвигне Вкраїна свойого Мойсея (вірш); 1917-тий рік в Україні такий, який він був ; 1917-тий рік по пляну укр. самостійників; Українське вояцьке віче на фронті 1917 р.; Розкинені кости (де похоронені великі українці); Ідея і дійсність; витягнена рука (оповідання); Хто винен? (вірш-сміховинка); Великі вожди й їхні невдачі; За що вони гинули? (спомини); Про літературу й її роди; У 280-ліття смерти Б. Хмельницького; Сумні роковини; У. С. С. на розстайній дорозі; Щаблі національної свідомости; Олімпіяда — шляхотні змагання; Рік кровавих заворушень; Про тугу й бажання; Духа не вбеш (оповідання).

Міжнародня політика в минулому році; Обяви й спосіб лікування різних недуг; Гіґієна й здоровля народу; Для господинь — короткі практичні поради; Обіг крови в людськім тілі; Виправляймо шкіри на кожухи; Боротьба зо шкідниками в саді; Табелі до практичного обчислення днів; Птахи й погода; Як годувати кріпики; Правила передбачування погоди; Купно і продажа; Про власноручний підпис; Добрий Петрусь (оповідання); Як нищити щурі і пільні миші, Найновіші здобутки техніки в ілюстраціях.

Багато вірші, жарти, гумористичні нариси, ілюстрації.

Ціна всього — 60 центів. — Замовляйте:

"SVOBODA,"
83 GRAND ST., (P. O. BOX 346), JERSEY CITY, N. J.

Петро Буланюк.

ДЕ ПОДІЛИСЯ КОЧІВНІ НАРОДИ?

(З 4-го до 12-го століття після Христа).

Неодному приходить на думку, де поділися давні кочові народи, що непокоїли нашу державу від самих початків її існування. Що сталося з тими багатьма народами, що то мов із рогу щедрости висипалися були з Азії через так зв. браму народів на українську державу і сотні років ослаблювали її своїми грабіжницькими нападами. Правда, багато з них винародовилися, багато пропали в нерівному бої з українцями або в боротьбі з новими народами, що наступали їм на пяти з далеких степів Азії.

Алеж якось мимохіть виринає сумнів, що все це попропадало, що з давніх тяжких ворогів українського народу не залишилось і сліду.

Цій справі здавна вчені присвячували свою увагу. А оце недавно вчений американський ґеоґраф Ердман Бейнон подав деякі цікаві відомости про ті давні народи, на основі докладного вивчення — Мадярщини. Цей учений відкрив, що багато з тих народів, які колись були такі ґрізні для України не пропали і до нині, що деякі встигли зберегти й досі свою власну окремішність. А збереглися ці народи досі, як ми вже сказали, в Мадярщині. Ердман Бейнон доказує, що мадяри не є суцільним народом, що досі в Мадярщині вдержалося аж девять племен немадярського походження.

Між тими племенами, що й досі зберегли свою расову окремішність, свої звичаї, обичаї, він вичисляє аварів, печенігів, половців, татар, секелів і т. д. — саме всі ці народи, що ордами своїми нищили наші землі.

Про печенігів він каже, що вони втратили вже свою первісну назву і що тепер вони називають себе саркизами, що по українськи значило би „болотяники". Завдяки болотам, що ними вони були відокремлені від справжніх мадярів, колишні печеніги зберегли не тільки свої звичаї й обичаї, але й свій окремий одяг. Цікаво, що дівчата мають звичай носити на собі багато спідниць, від 13 до 17, так, що в неділю вистроєна так красуня ледви може пролізти крізь церковні двері до церкви.

На західній границі Мадярщини, головно там, де до Мадярщини доходять Альпи, живуть досі так звані гетиші або ґици що є мішаниною давніх аварів і печенігів. Їх мова так сильно відріжняється від мадярської, що мадярські вчені вважають її за зовсім окремішню мову.

Щодо половців, то їх тепер у Мадярщині 150,000. На підставі документів із часів польського короля Жигмонта I, подає автор, що половці ще у 15-тім столітті не знали мадярської мови. Від мадярів половці ріжняться й незугарною будовою тіла. Справжні мадяри їх висмівають і називають блазнями або недоростками.

Окрему племінну громаду творять у Мадярщині племена чікело і матьо. Одні й другі мають свої окремі говори, звичаї й одяг. В перших є звичай, що дівчина дуже рано виходить замуж; рідко коли трапляється, щоб 14-літня дівчина була незамужна. Племя матьо горде на свої вишивки, що справді добули собі славу за границею, та більше на свою мову, котру навіть самі мадярські вчені вважають за цілком окрему мову.

Коли додати, що мядярський нарід твориться не тільки із згаданих племен, але ще й із багатьох інших, таких як секели, які вважають себе за потомків гунів і досі зберегли свою окремішність, коли згадати, що ще й давні авари досі не злилися геть чисто з мадярським народом, то стане нам ясно, що мадярський нарід ще й по сьогоднішній день не є народом суцільним. Багато народів, яким доля судила жити на одній землі разом із правдивим мадярським народом, не тільки що й досі зберегли свою племінну окремішність, але й одідичену по предках расову ненависть до словян, як сербів, українців, з якими в давній давнині вели вічні війни. Ця ненависть віджила в них інстинктовно у світовій війні й сильно далась відчути головно українцям.

Журба.

Родина вибралася на кінець тижня у гори. Батько станув на стрімкій скалі над проваллям.

— Вважай, не впадь! — напоминає жінка. — Поступися назад зо два кроки, або принайменше дай сюди сендвічі!

ЯК ЖИВЕ ТУРЕЦЬКИЙ НАРІД

Уладження. — Що їдять. — Гостинність. — Люблять свою воду. — Самопошана. — Ноша. — Прогульки. — Громадська кімната для подорожніх.

Уладження в турецькій хаті (коли воно не є „а ля франка" — европейське) дуже просте, таке, що чужинець назвав би його невигідним. Селянська хата не має ніяких меблів, ніякої вигоди. Вікна за кратами (кафес). У світлиці (мюсафір-одасі) здовж трьох стін є диван (низька канапка, лавка), накритий подушками, наповненими соломою або вовною, в перкалевих поп̣цевках. Коли вечором зійдуться селяни або й подорожні, то після вечері та молитви збираються тут мужчини й ґуторять про ріжні справи, про господарку, про те, як заповідається жниво, та про політику. Частенько ще господарів син приносить щось зїсти, посудину молока або йоґурту (квасне молоко) та накраяного хліба. Це все кладе посеред хати на низькому стільці на мосяжній таці, на якій є теж кілька деревляних ложок. Тоді кожний, хто має до того охоту, сідає коло таци, підібгавши під себе ноги, бере в руки ложку та скибку хліба і їсть разом з іншими з одної посудини, поки не наїсться. Таке саме буває і при більших обідах. Приносять страву за стравою, ножів і вилок нема, а кожний бере собі пальцями цей шматок, який йому до смаку. До плинних страв і „піляфу" (риж із дрібно посіченим мясом) уживають ложки. Після кожної страви йде послугач із металевою коновочкою, повною теплої води, часто змішаної із запахами, мидничкою, в якій лежить мило, та рушником до кожного гостя, поливає йому руки водою, а кожний мие собі їх старанно та переполокує уста, заки подадуть нову страву. Треба признати, що такий спосіб є гиґієнічний.

Турки в більшості веґетаріянці, а що на Сході плекають найріжнішу городовину й овочі, то і в найбідніших турецьких домах подають на обід три-чотири страви. В багатших домах подають на обід навіть і пятнацять страв. Із мяса їдять лише біле мясо, себто домашню птаху та баранину, ніколи воловини та, сомособою, вепровини. Лише при надзвичайних обставинах, коли подають печеного цілого барана або ягня, подають на стіл мясо як печеню або в великих куснях. Зрештою варять мясо як додаток у дрібних кусничках, завбільшки горіха, з городовиною.

Взагалі турки люблять добре зїсти. Це можемо бачити колиб ми вибралися з турецькою родиною на прогульку на село (сіяфет). При джерелі, коло журкітливого струмка, в тіні могутнього плятану розстелюють килими — що там не подають на великих мосяжних тацах. Цілі барани або ягнята, які турки вміють приправляти дуже смачно ріжним корінням і все те та печені гуси, качки, курки зникає скоро, так, що нераз нічого не остається для служби, що обідає собі окремо під іншим деревом. „На вільному повітрі їсться двічі стільки" каже турок. До доброго апетиту та травлення причиняється значно здорова вода. Поставте перед турка скільки хочете склянок води з ріжних знаних джерел, а турок угадає вам, котра з якого джерела. В давніших часах турецькі посли в чужих державах брали з собою воду з Туреччини та все собі казали опісля присилати спеціяльним післанцем свіжий транспорт у бочках. Не жаліють на це коштів.

Хатна обстанова навіть у найбагатшого турка в Стамбулі (Царгороді) не дуже ріжниться від обстанови найзвичайнішої селянської хати. Хіба щодо скількости та величини кімнат і скількістю і величиною лавок (диванів), які стоять попід стіни кімнати, та скількістю і красою килимів. Зрешною і багаті кімнати і бідні таксамо прості, невибагливі, на стінах нема ніяких образів, щонайвище кілька речень з Корану, оправлених у рямці. Зрештою ніяких більше меблів. Щонайбільше стоїть іще в кімнаті низенький круглий столик із попільничками та приборами до курення. Окремих спалень із ліжками, шафами, комодами й умивальнями турки не знають. Все те заступають великі шафи, запущені між стінами. В тих шафах переховують білля та одяги, в них ховають за дня подушки, ковдри та матераци, які на ніч розстелюють на землі. Миються в купальні, яка є в кожному знатнішому домі або в „абдес гане" (кльозет).

Кожному чужинцеві, що був у Туреччині, мусіло впасти в очі, що турки вміють оцінити свою особисту гідність, а притому вони дуже ввічливі. Ніколи не почуєте, щоб турок уживав у гітірці непристойних і соромницьких слів чи зворотів. Один чужий амбасадор сказав так про турків: Навіть найпросіший турецький мужик має настільки вродженої природньої гідности та пошанівку, що вистане вбрати його в стамбуліну (урядничу блюзу), щоб він міг засісти на кріслі великого везира.

Турки по містах носять уже взагалі европейську ношу. В народній ноші вже дуже тяжко побачити турка в місті. Хіба якийсь дрібний крамар чи ремісник, перевізник, що кермує човном, носій носить іще старовинну ношу, шаравари, притримувані поясом, мягку, розщіплену на шиї сорочку та вишиваний кафтан (куртку), на ногах чорні або колірові шкіряні ходаки, які здіймає, коли йде до святині або знатнішого мешкання. Дома або й на вулиці носить часто довгий „ентарі" (халат). Наверха того всього знатніший турок надягає ще довгий, легкий, зпереду розщіплений кожух, покритий сукном ясного коліру. Таку ношу носять на селі та по малих містечках.

Турок узагалі дуже гостинний і не відправить із порога своєї хати чужинця. Хоч по селах нема „мюсафір одасе" (кімната для чужих) вистелений чистенькими соломняними матами та вогнище, щоб загрітись і зварити собі дещо. На Сході є звичай, що кожний подорожний бере зі собою своє ліжко (постіль) і причандали до варення. Велику прислугу дають такі „мюсафір одасі" на ловах, бо там можна вигідно та свобідно розгоститися. Турки радо прилучуються до ловця, та біда лише в тому, що ловець нераз мусить оставити вбиту дичину, бо турок не торкнувся би вбитого дикого кабана (дика), щоби помогти відтранспортувати його з ліса. Ба, турки навіть обминають такого, хто доторнкувся дика або патрошив його. Зрештою вони дуже раді, як хтось стріляє диких кабанів, бо ті дуже пустошать поля.

Рекорд.

До посередника нерухомостей зголосився кандидат на комівояжера.

— Які маєте кваліфікації?

— Гм! Бачу, що мене не знаєте! Я, любий пане, найліпший продавець під сонцем. Можу сказати сміло: перший продавець!

— Добре. Приймаю вас. Поїдете продавати мої парцелі.

Продавець поїхав. Посередник нерухомостей жде вістки. Жде тиждень, нема, другий, третій також нема. Вкінці по місяцеві приходить телеграма:

— Я помилився. Я не перший, лише другий продавець у світі. Перший то той, що вам зумів продати ті парцелі.

НАДІЙНІ

На цю організацію можна сміло надіятися, бо вона має певне знання, здобуте довголітнім досвідом на службі тутешньої громади серед найвибагливіших родин.

Ці роки досвіду не змарнувались; вони послужили на вдосконалення нашої організації і витиснули на ній знак довгих років.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON
FUNERAL DIRECTORS
77 Morris St., Jersey City — Phone: Bergen 4-5989
34 E. 25th St., Bayonne — Phone: Bayonne 3-0540

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БОФАЛО, Н. Й.

Замісць коляди забава на Рідну Школу.

Союз Українок, від. 49, улаштував 24 січня картяну забаву з танцями в церковній ґалі під ч. 308 Філмор евеню. Хоч погода не дописала, бо цілий день і ніч падав дощ, то всеж таки свідомі громадяни, старші й молодь, зійшлися на ту забаву досить громадно й у такий спосіб допомогли нам дати поміч Рідній Школі. За успіх цеї забави треба справді подякувати щиро всім тим, що не жалували труду й гроша та прийшли на ту забаву. Окрема подяка належиться о. Е. Сидорякові за те, що піддав нам ту думку улаштувати таку забаву. До матеріяльного успіху забави причинилась і та обставина, що уряд церкви відпустив нам безплатно ґалю. Чистого доходу було $65, і ті гроші вислано через Обєднання на Рідну Школу.

ЗА КОМІТЕТ:
Марія Кіналь, заст. предс.;
Марія Хоптяк, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

На допомогу селу Васьківці.

На повищу ціль жертвували: В. Томчук і І. Мирончук по $5; В. Трачук, А. Трачук, М. Розінський і Катерина Мазурок по $3; І. Листовський $2; Я. Крохмалюк $1. Разом зібрано $25 та переслано через Обєднання. Збіркою занявся В. Томчук.

ДОРГЕМВІЛ, Н. Й.

З коляди на Рідну Школу.

Товариство „Рільник", від. 188 У. Н. Союзу, пішло з колядою і зібрало $17. Жертвували по $1: М. Палівода, З. Палівода, В. Чайковський, І. Вандровський, І. Цмайло, Марія Цмайло, Я. Цмайло, І. Максимюк, С. Вандровський, І. Лукачек, М. Кінта, Ю. Сохан, М. Гогота, Г. Ткач; П. Крохмалюк $1.50; Т. Харітон $2. Розхід $1. Вислано до Обєднання $16 з призначенням на Рідну Школу в старім краю. Колядували: М. Палівода, В. Чайковський, Ю. Сохан і Я. Кульчицький.

БАЛТІМОР, МД.

З хрестин на Інвалідів.

З нагоди хрещення малої Марії, донечки Йосифа і Юлії Пісь, зібралося в їх домі маленьке товариство знайомих. При веселій забаві, що нею занялися гром. Ґарчай, гість з Монесен, та Параскевія Імха, приявні гості не забули за українських інвалідів. На поклик Йосифа Приймака вони зложили на потреби інвалідів суму $14.25. Жертвували: по $2: І. Гарчай, Й. Ю. Пісь; по $1: П. Імха, Параскевія Імха, Д. Імха, Й. Приймак, Н. Муцин, П. Петришак, Ю. Левко, М. Стислий, П. Боднар; М. Стислий 75 ц., і Ю. Мажавська 50 ц. Збірку переслано через Обєднання на призначену ціль. Слід замітити, що панство Пісь це американські уроженці, проте примірні українці та члени У. Н. Союзу.

Й. Приймак.

ФИЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

На „Жіночу Долю".

Тов. ім. Ольги Кобилянської, від. 48 Союзу Українок, ухвалило на своїх зборах замісць вінка на могилу пок. Рибакової вислати через Обєднання $5 на „Жіночу Долю".

Е. Слободян.

СТ. ДЖОЗЕФ, МО.

Коляда на Рідну Школу.

Від місцевої української громади передано через Обєднання коляду в сумі $9 на Рідну Школу. Заколядовано $8, а В. Стороз жертвував $1.

Теодор Стень.

ДУРГЕМВІЛ, Н. Й.

На Рідну Школу.

Тов. Рільник, від. 188 У. Н. Союзу, переслало через Обєднання $16 на Рідну Школу.

За уряд: **М. Палівода,** предс.; **Т. Харітон,** секр.; **М. Крохмалюк,** касієр.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На народні цілі.

Гром. Юрій Небор жертвував та переслав через Обєднання $6.50, призначуючи по рівній частині на Просвіту, Рідну Школу й визвольну боротьбу.

ЛУДЛОВ, МАСС.

На народні цілі.

Заходом тов. ім. Івана Франка, від. 253 У. Н. Союзу, члени ходили з колядою і заколядували $18. До тої суми гром. М. Федорів доложив $2, отже разом вислано через Обєднання $20, призначуючи по $10 на Рідну Школу й визвольну боротьбу. Колядникам і жертводавцям щира подяка

І. Приступа.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 31 січня 1937 р. помер у 24-тім році життя Мирон Милянович. Похорон відбудеться в середу рано, в годині 9-тій, з дому жалоби під ч. 23 CLIFF ST., JERSEY CITY, N. J.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

БОЛТІМОР, МД.

Українське Різдво між американцями.

„Святий Вечір в Україні", влаштований українськими молодими співучими силами і танцюристами під проводом п. Романа Фенчинського, випав надзвичайно ґарно. Відбувся він в „Інтернешенел Сентер" і стягнув дуже багато американської публики. Ця публика мала нагоду перший раз запізнатися з нашим чудовим Свят-Вечором. Були там виведені всі приготування до цього свята, як теж були наші святочні страви. І, річ ясна, були наші чудові колядки. Як теж наші народні танці. Американська публика оплескувала дуже завзято всі точки програми. Місцеві американські ґазети подали теплі згадки про цю виставу враз зі світлинами, згадуючи окремо про малу танцюристку Анну Ракочу і малого хлопця, що здобули гучні оплески за свої танці. Виступи наших танцюристів і співаків-хористів здобувають у місті щораз більші симпатії серед усіх національностей. Треба ще додати, що п. Фенчинський завдав собі багато труду, щоби приготовити цю виставу.

— Я вичитав перед хвилиною в ґазеті, що якийсь чоловік застрілив себе й жінку! — каже Пастушняк до жінки.

— То страшне! — відповідає жінка. — А кого вбив насамперед? — питається жінка.

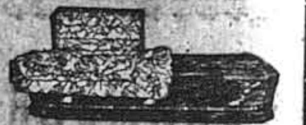
— Гм, — відповідає Пастушняк — про це ґазета не згадує ні словечком!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

УКРАЇНСЬКА ПАРОХІЯ пошукує здібного та дбайливого СВЯЩЕНИКА, який зумів би вести в порядку своє діло. Голоситись тільки листовно на адресу: 26-7
УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА,
54 King Street, Port Jervis, N. Y.
М. Мудрик.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12, ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

ІВАН БОНЬКО
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Поважний Похорон навіть за $150
(Dignified Funeral as low as $150)
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Telephone: ORchard 4-8088.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНИМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel. Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Ludlow 4-2568.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (104)

Дикуни скоро повернулись назад і пробували розставитись біля виходу так, щоб зловити Тарзана і його людей немов у матню. Та не вспіли вони ще наставити як слід лапки, як Тарзан і його люди вже висипалися з тунелю. Вони видали з себе голосний окрик боротьби і кинулися на дикунів. Знову затріщали списи, застогнали конаючі.

Дикуни боронилися завзято. Та всетаки шалена відвага Тарзана і його гуртка почала її бентежити. Може це духи? — думав дехто з них. Їх провідник Тонаго побачив, що їх відвага заломлюється. Він знав також, що від виграної цеї боротьби залежить існування цілої їх організації. Блискавкою він скочив до човнів і їх усі поспихав на воду.

Вернувшись до своїх вояків, він закричав: „Люди-леопарди! боріться! Ваші човни поспихані на воду, нема для вас утечі. Можете тільки або виграти, або сконати!" Побачивши це, дикуни справді почали боротися зі звірською відвагою. Та не менше відважні були воїни Тарзана. Довголітній страх перед людьми-леопардами тепер обернувся у велику відвагу. Вони виглядали справді мов демони.

Боротьба не тревала довго. По кільканацятьох хвилинах усі люди-леопарди були вирізані впень. Тепер лишалося тільки здобути сам замок. Алеж вони не мали човнів. „Будуйте дараби", приказав Тарзан. „А потім пливіть можливо якнайскорше в напрямі замку. Я піду тамтуди попереду вас". Кид, що цілий час брав участь у боротьбі, дивився на Тарзана з захопленням і пошаною.